KONCEPT LIDERSTVA KROZ PRIMJER POSLANIKA MUHAMMEDA

Ferid Orahovac

Internacionalni Univerzitet u Novom Pazaru,

Novi Pazar, Srbija

forahovac7@gmail.com

Apstrakt

U ovom radu sam nastojao da opišem osnovne psihološke karakteristike, osobine, koje odlikuju ličnost jednog lidera. Govorio sam o osnovnim definicijama, kao i o teorijama koje su se bavile i bave se definisanjem liderstva, zatim i na praktičnom primjeru pokazao kako to „izgleda“ jedan lider i koje osobine isti posjeduje. Za primjer opisa sam uzeo ličnost Poslanika Muhammeda, velikog islamskog lidera. On je jedan od najuticajnijih lidera u istoriji čovječanstva, čija djela žive i dan danas, toliko dugo nakon njegove smrti. Iako nije posjedovao formalno obrazovanje, posjedovao je harizmu, entuzijazam, jednostavno Božiji dar, osobine lidera, što se i pokazalo u praksi, jer je za sobom imao milijarde sljedbenika, ustvari ima ih i u današnjem savremenom dobu. Iz analize njegovog života i djela, mogu se saznati njegovi kvaliteti koji su ga činili liderom, koji su neosporno brojni, a čime sam se i ja u ovom radu bavio. S obzirom na to da se radi o jednoj grandioznoj ličnosti, ovaj moj rad otvara i neka nova pitanja i ideje, koje bi o opisu ličnosti poslanika Muhammeda bilo korisno obraditi sa šireg aspekta psihologije ličnosti.

Ključne riječi: Poslanik Muhammed, ličnost, lider, liderstvo

CONCEPT OF LEADERSHIP THROUGH EXAMPLE OF THE PROPHET MUHAMMAD

Abstract

In this paper I have tried to describe the basic psychological characteristics, traits that characterize the personality of an leader. I was talking about the basic definitions and theories that were engaged and dealing with the definition of leadership, and then the practical example I have showed how one leader "look" and what characteristics leader owns. For example of the description I took the personality of Prophet Muhammad, the great Islamic leader. He is one of the most influential leader in the history of mankind, whose acts are kept alive so long after his death. Even though he did not have a formal education, he had a charisma, enthusiasm, simply a gift from God, qualities of leaders, which was proved in practice, as he had a billion followers, actually he has them even in today's modern age. From the analysis of his life and work, there can be found he's qualities that made him a leader, which are undoubtedly numerous, and what I have dealt with in this paper. Given that this is one grand personality, my paper opens some new questions and ideas, which could be used to useful process the personality of the Prophet Muhammad from the boarder aspects of psychology of personality.

Keywords: Prophet Muhammad, personality, leader, leadership.

UVOD

U današnjem turbulentnom vremenu, fenomen liderstva se, zbog svog velikog značaja koji posjeduje, sve više, učestalije i detaljnije ispituje. Šta je to toliko bitno u liderstvu? Zbog čega se toliko akcenat stavlja na proučavanju istog? Zbog čega određene osobe ili grupe bivaju sliježene od strane ljudi? Koje ih to karakteristike krase? Da li je zapravo društvu, ili jednoj organizaciji prijeko potrebna ta osoba ili tim, da bi ih predstavljali i vodili? Zašto se to ne može jednostavno odigravati bez posredovanja tih tzv. lidera? Šta su to lideri? Ova, kao i dugi niz drugih ne manje bitnih pitanja zaokupljaju pažnju istraživača, poslovnih organizacija, šefova država, menadžmenta preduzeća, kao i ljudi iz svijeta, koji kao posmatrači učestvuju u ovom cjelokupnom procesu koji se naziva život.

Iako se intenzivno istraživanje i proučavanje liderstva pokrenulo u nekom novijem datumu, 80-tih godina prošlog vijeka a traje i dan danas, ne možemo reći da ovaj fenomen nije postojao i ranije. Tačnije, možemo slobodno reći da je liderstvo kao pojava, stara koliko je staro i samo ljudsko društvo, interesovanje za isto vlada još od najranijih oblika organizovanog života, dakle još u najranijim civilizacijama. Sokrat u staroj Grčkoj, Platon u svom djelu „Država“, kao i Aristotel u svojim djelima, svi oni na posredan ili neposredan način posvećuju pažnju liderstvu. (Vlahović S., 2008)

Znači, otkako su ljudi počeli da obrazuju neke vrste grupa, gdje je postojala interakcija među članovima istih i gdje je trebalo postići određeni cilj, tu se odmah javila i potreba za liderom ili liderima, tim osobama koje će svi slijediti i koji će kao predvodnici odlučno koračati uzlaznim putem ostvarivanja postavljenih zadataka. U prilog navednom nam govore brojni primjeri kroz istoriju, a na jedan od takvih primjera smo se i mi osvrnuli u ovom radu. Konkretno, naš primjer opisivanja lidera i fenomena liderstva, je poslanik Muhammed, p.b.u.h., (skraćenica od: Peace be upon Him, znači: Neka je Allahova milost i mir na Njega)

Cilj nam je u ovom radu pojasniti koncept liderstva, dati definiciju istog, napraviti osvrt na pristupe, modele izučavanja liderstva, definisati stilove liderstva, i na kraju kroz primjer poslanika Muhammeda, p.b.u.h., objasniti kako jedan lider izgleda i koje su karakteristike ovu Ličnost činile liderom.

POJAM, ZNAČAJ I DEFINISANJE LIDERSTVA I LIDERA

„Liderstvo je jedna od najviše analiziranih a najmanje shvaćenih pojava na zemlji“ (James McGregor Burns)

Radove Kada govorimo o ovoj tematici, na raspolaganju imamo mnogobrojna objašnjenja i definicije. Interesantno je da, iako se toliko dugo i intenzivno ova pojava proučava, nije se došlo do jedne jednoglasno prihvaćene definicije liderstva, već možemo reći da definicija ima, skoro onoliko koliko i osoba koje se bave sa istraživanjem i izučavanjem ovog fenomena. Razlog vjerovatno leži u tome što ne postoji jedan jedini ispravan, opšteprihvaćen način predvođenja. Prvi koji je govorio o značaju izučavanja ovog fenomena, bio je Ralf M. Stogdil.

U Kontekstu organizacionih sistema, liderstvo je prvi pokušao da objasni i definiše Džejsms Mekgregor Burns 1978. godine i od tada počinje period aktivnog interesovanja za ovu pojavu.

Želimo istaći da se pojam liderstva prvenstveno pojavio u neekonomskim društvenim teorijama i po tim teorijama je lider „osoba koja, svojim rečima i/ili ličnim primjerom, izrazito utiče na ponašanje, razmišljanje i/ili emocije značajnog broja ljudskih individua (sljedbenika ili opšte populacije)" (Gardner H., Laskin E., 1996)

Sve definicije liderstva ukazuju na četiri ključna elementa u određivanju istog (<http://www.vts.edu.rs/images/nastava/menadzment/Liderstvo.pdf>):

1. Liderstvo podrazumijeva postojanje drugih ljudi - sljedbenika, jer ukoliko to nije slučaj, svi kvaliteti i zalaganja lidera bili bi beznačajni;

2. Nejednaka raspodjela moći je ono što karakteriše liderstvo. Postoje dva izvora moći:

- organizaciona moć (moć nagrađivanja, moć prisile, legitimna moć)
- lična moć (ekspertska moć, referentna moć)

3. Liderstvo je sposobnost da se na različite načine koriste različiti oblici moći kako bi se uticalo na ponašanje sljedbenika, pri čemu uticaj možemo definisati kao svaku radnju ili primjer ponašanja koji može izazvati promjenu stava ili ponašanja druge osobe ili grupe.

4. Etika - Ukoliko neko od zaposlenih radi malo i loše, da ne zna ili da nema ispravan stav prema drugima, to neće imati velikog uticaja na klimu i rad organizacije ili društva. Ali ako lider radi malo i loše, nema znanja i nema uticaj na sljedbenike, to će višestruko negativno uticati na sve, koji od njega zavise i na čiji se primjer pozivaju i autoritet oslanjaju.

Osnove na kojima liderstvo počiva jesu ljudi, odnosi i uticaj među njima kao i ciljevi. U današnjoj, savremenoj literaturi postoje brojne definicije liderstva. Liderstvo se definiše kao „proces uticaja na druge da usmjere napore u pravcu ostvarivanja konkretnog cilja“ (Lufthart), ili kao „proces pridobijanja pojedinaca u organizaciji da rade određene stvari“ (Mullins)

Ono što je zajedničko svim definicijama jeste da je liderstvo proces, aktivnost, usmjerena, usredsrijeđena, na oblikovanju vizije.

Liderstvo je dakle, jedna aktivnost, ili proces, niz aktivnosti, kojom/im se utiče na druge ljude oko sebe, nezavisno od toga da li se radi o profitnoj ili neprofitnoj organizaciji ili skupini, s namjerom ostvarenja određenog cilja ili slijeđenja određene ideologije.

Danas se liderstvo uglavnom vezuje za ekonomsku nauku, za menadžment, upravljanje u preduzećima, mada je liderstvo, kao što smo već naveli, prisutno i dominira u mnogim aspektima i poljima funkcionisanja života, pri čemu se pravi i neka vrsta klasifikacije na političko i poslovno liderstvo, međutim, osnovna podjela i ne leži u ovome, već u podjeli na direktne i indirektne lidere (Adžić S., 2004). Kao što i sami izrazi govore, direktni lideri se direktno obraćaju „licem u lice“, dok indirektni lideri su oni koji svoj uticaj vrše preko svog rada, svog djelovanja. Uticaj lidera može biti prisutan i dugo nakon njegovog biološkog nestanka, što je konkretno slučaj i u ovom našem radu, na primjeru Poslanika Muhammeda, p.b.u.h. U suštini, karakteristike lidera su iste bez obzira na to da li se radi o političkom ili poslovnom

lideru, direktnom ili indirektnom. O karakteristikama lidera govorimo u narednom poglavlju.

Psiholog Howard Gardner spominje da postoji šest konstanti lidera (Adžić S., IBIDEM), a to su:

1. Prva konstanta koju jedan lider mora posjedovati jeste PRIČA: Lider mora da ima centralnu, glavnu priču ili poruku. Ona mora da bude efektivna za brojnu i raznoliku grupu. U vremenima krize priča mora da bude brza, što za rezultat ima pojednostavljenje glavne poruke.
2. PUBLIKA: Nijedna, pa ni najelokventnija priča, neće imati svoj efekat, ukoliko nema kome da bude ispričana, prenesena, dakle, ukoliko nema publike koja će tu priču čuti, pa i slijediti.
3. ORGANIZACIJA: U početku lider se obraća direktno publici i postiže inicijalni uspjeh. Za dugoročno liderstvo obavezna je institucija koja ima organizacionu bazu.
4. OLIČENJE: Stvaralac priče mora u nekom smislu da bude oličenje svoje priče. To ne znači da treba da bude svetac, već da ne bude u kontradikciji sa svojom osnovnom porukom, u smislu da se djela poklapaju sa govorom lidera.
5. OBRAĆANJE: Većina kreativnih lidera se obraća indirektno, kroz simbolični proizvod koji kreira, dok se većina političkih lidera svojim pričama obraća direktno publici. Direktno obraćanje je rizičnije, ali, pogotovo u kratkom roku, može biti efikasnije i efektivnije.
6. VJEŠTINA: Samo osobe koje dostignu visok stepen profesionalnih znanja u svom radu ili kredibiliteta u svom životu imaju šansu da uspiju kao lideri. Direktni lideri u principu imaju manjak tehničkog znanja, dok se snaga indirektnih lidera upravo bazira na njihovom znanju o konkretnim stvarima, zbog toga što se oni posredno obraćaju publici putem svojih djela.

OSOBINE LIDERA

Šta je ono što karakteriše lidere i razlikuje ih od onih koji to nijesu? Među osobinama i karakteristikama koje se u raznim, stručnim, naučnim radovima vezuju za lidere, najčešće se navode:

- Karakter;
- Harizma – sposobnost privlačenja ostalih ljudi;
- Samopouzdanje – lider mora biti samouvjeren, pun pouzdanja, jer, kako će drugačije prenijeti ideje na svoje sljedbenike;
- Pobjednički duh ;
- Posvećenost cilju – samo uz potpunu predanost, lider može postići da njegovi sljedbenici budu privučeni da ga slijede;
- Pozitivan stav ;
- Komunikativnost;
- Stručnost;
- Inicijativa;
- Pronicljivost;
- Odgovornost;
- Pouzdanost;

- Povjerenje;
- Empatija;
- Emocionalna stabilnost;
- Pravovremenost/taktičnost;
- Entuzijazam;
- Sposobnost neprestanog učenja i razvoja;

PRISTUPI DEFINISANJA, TEORIJE LIDERSTVA

Radove Postoji nekoliko teorija, pristupa, koje/i objašnjavaju fenomen liderstva. Ti pristupi su podijeljeni u pet grupa:

1. Teorije o osobinama (teorija o karakternim osobinama ličnosti)
2. Bihevioristički pristup (tzv. teorije o ponašanju)
3. Kontingentni pristup
4. Novi koncepti liderstva
5. Liderstvo budućnosti

Slika 1. Teorije liderstva

(<http://samehmedovic.blogspot.com/p/teorije-liderstva.html>)

Teorije o osobinama - Prema ovoj teoriji definisanja liderstva, lider se „rađa“, a ne postaje se u toku života.

Sedam osobina koje su povezane sa liderstvom:

- Energija (pokazuju inicijativu i visok nivo uloženog napora);
- Želja da vodi (spremnost da preuzme odgovornost);
- Poštenje i integritet (visoka konzistencija između riječi i djela);
- Samopouzdanje (lider nikad ne sumnja u sebe);
- Inteligencija (visok IQ, visok EIQ, kontekstualna int.);
- Relevantno poslovno znanje ;
- Dodatne osobine (energični, živahni ljudi, rijetko tihi i povučeni).

Pristup istraživanja osobina u svijetlu karakternih osobina predstavlja ustvari, najstariji pristup istraživanju ponašanja i karakteristika lidera. Prema ovom pristupu, ponašanje lidera zavisi od performansa skupa njihovih karakternih osobina. Ovaj pristup izučavanja liderstva je bio usmjeren na otkrivanje karakternih osobina koje posjeduju uspješni lideri.

Bihejvioristički pristup - Za razliku od prethodnog pristupa, ovaj, bihejvioristički pristup liderstvu, polazi od toga da se lideri stvaraju, da se lider postaje i da nije nužno da se lider samo „rađa“. Dakle, liderstvo se može naučiti kroz život. A važi i suprotno, čak i čovjek koji posjeduje sve karakteristike jednog lidera, neće biti lider ako ne radi na tome da se te karakteristike „njeguju“. Bihejviorističke teorije su zapravo teorije o stilovima liderstva, odnosno o modelima liderstva. Rezultati ovih istraživanja dali su osnov za zaključak da se ponašanje lidera zasnovano na korišćenju njihovog autoriteta može kategorizovati na sljedeće tipove (stileve) liderstva:

1. autokratski tip (stil) liderstva,
2. demokratski tip (stil) liderstva i
3. liberalni (laisse-fair) tip (stil) liderstva.

Autokratski stil liderstva - sama riječ autokratski, govori nam o kakvom se stilu liderstva radi. Naime, ovaj tip liderstva se karakteriše time da lider sam odlučuje, nema razvijeno povjerenje u svoje sljedbenike i zbog svog formalnog autoriteta, ima mogućnost da upotrebljava prinudu. Dalje se autokratno liderstvo dijeli na dvije podvrste, harizmatisko i paternalističko.

Demokratski stil vođenja - ovaj stil vođenja ima posve drugačije karakteristike, u odnosu na autokratski. Dakle, ovdje vlada određeni stepen povjerenja u sljedbenike, prisutna je decentralizacija donošenja odluka, volja, onih koji slijede, da preuzmu odgovornost u procesu odlučivanja, što znači da je veća i uključenost, učešće sljedbenika u cjelokupnom određenom procesu.

Liberalni stil liderstva - ide se korak dalje, pa se u ovom stilu, sljedbenici potpuno uključuju u proces donošenja odluka. Ovaj se stil liderstva primjenjuje u nekim društvima, preduzećima, organizacijama, udruženjima, gdje su potrebna neka sofisticirana znanja, gdje su i lider i sljedbenici uglavnom eksperti iz određenih oblasti.

Naravno, i razni eksperti su se bavili izučavanjem ovih teorija, pa su tako nastale nekoliko vrsta studija, kao:

- Studije Univerziteta Ohajo;
- Studije Univerziteta Mičigen;
- Likertov model liderstva;
- Menadžerska mreža.

Situacione teorije liderstva - U potrazi za efikasnijim principima upravljanja, a kao kritika klasičnog shvatanja, razvio se „situacioni pristup upravljanju“ prema kojem su različiti stilovi liderstva, različito efikasni, u različitim situacijama.

Prema ovom pristupu, nijedan lider nije dobar u svim situacijama, dakle, ne postoji jedan univerzalan lider, već u zavisnosti od različitih faktora i situacija, problema, bira se i lider. I u ovom pristupu su prisutna brojna naučna istraživanja, pa su se kao što možemo vidjeti na slici 1, razvili određeni modeli unutar ovih teorija a to su:

- Teorija liderskog kontinijuma,
- Fidlerova LPC teorija,
- Teorija put – cilj,
- Hersi - Blanšarova teorija,
- Vrum - Jetonova teorija.

Novi koncepti liderstva - Sa procesom globalizacije, nastajale su i inovacije, pa su savremeni lideri morali da nađu neki način na koji će upravljati novonastalim promjenama. Novonastali tip lidera su bili ljudi koji će moći vladati, upravljati promjenama koje su nastale. Postoje dvije vrste lidera prema ovim teorijama a to su:

- Harizmatičko liderstvo
- Transformaciono liderstvo

Harizmatičko liderstvo - termin harizma će se primjenjivati na određene kvalitete individue koji je razdvajaju od običnih ljudi i tretiraju kao naslijeđene sa natprirodnim, nadljudskim moćima ili kvalitetima. To je nešto nedostupno običnim ljudima. Smatra se duhovnim porijeklom i na osnovu tih obilježja se ta osoba tretira kao lider. (Milisavljević M., 1999)

Transformaciono liderstvo – podrazumijeva one koji su odlučni u ostvarivanju svojih ciljeva preko zamišljenih svojih ideja i u tome pokazuju nepokolebljivost, odlučnost i ubijedjenost da će uspjeti u svojoj zamisli, ne dopuštajući da se u njih uvuče strah već naprotiv, isti pretope u skorašnji uspjeh kojeg u pozadini oni vide. Zbog takvih njihovih karakteristika, oni svoje sljedbenike motivišu da urade i više nego što se od njih očekivalo. Ono što karakteriše ove lidere jeste sposobnost istih da pridobiju mase ili grupe a prevashodno članove organizacionih društava, da vjeruju u mogućnost ostvarivanja zamišljene vizije ovih lidera i zajednički uspjeh s kojim će se proslaviti.

Liderstvo budućnosti:

- Etičko liderstvo
- Emocionalno liderstvo
- Virtuelno liderstvo
- Međukulturno liderstvo

Savremeni trendovi i globalizacija dovode do toga da se i u samom definisanju liderstva javljaju neke promjene. Naime, liderstvo i definisanje istog se suočavaju sa nekim novim izazovima, gdje se javlja prije svega virtuelno liderstvo, gdje mjesto više nije bitno nego se akcenat stavlja na aktivnostima.

POSLANIK MUHAMMED, P.B.U.H., KAO LIDER

Radove Prije nego bilo što kažem o Božijem Poslaniku Muhammedu, p.b.u.h., kao neprikosnovenom lideru, osjećam potrebu da zajedno pročitamo i saznamo šta najveći svjetski umovi govore o istom, koje riječi potkrepljuju činjenicama, karakteristike istog, spomenute u svim prethodno navedenim definicijama o liderstvu i liderima.

MAHATMA GANDI, indijski politički i duhovni vođa: "Želio sam saznati sve o čovjeku koji danas neosporno vlada srcima miliona ljudi. Uvjerio sam se u

potpunosti da islam nije mačem sebi osigurao mjesto u današnjem životu. To je uradila stroga jednostavnost i krajnja skromnost Poslanika, njegovo striktno ispunjavanje obećanja, izuzetna posvećenost svojim prijateljima i sljedbenicima, hrabrost i neustrašivost i apsolutna vjera u Boga i u svoju misiju. Kad sam zatvorio drugi tom Poslanikove biografije bilo mi je žao što ne mogu još čitati o ovom velikom životu." (U članku za list „Young India“ 1924)

LAV NIKOLAJEVIČ TOLSTOJ, ruski književnik i mislilac: "Nema nikakve sumnje da je Muhammed jedan od najvećih reformatora čovječanstva. Pripada mu najveća slava jer je čovječanstvo uputio istinskom svjetlu, pravdi i miru, jer je spriječio prolijevanje nedužne ljudske krvi i tako otvorio put ka napretku i civilizaciji. Ovo veliko djelo nije mogao izvesti niko drugi do čovjek koji je imao nadnaravnu snagu, čovjek koji je dostojan svakog poštovanja, divljenja i pažnje." (Tolstoj o Muhammedu, 2007)

VELEČASNI BOSWORTH SMITH, američki protestantski biskup: „On je bio car i papa u jednom, ali on je bio papa bez papinskih pretenzija i car bez carskih legija, bez stajaće vojske, bez tjelohranitelja, bez palače, bez fiksnih prihoda. Ako ikada ijedan čovjek bude imao pravo da kaže da je vladao Božijim pravom, to je Muhammed, jer on je imao svu moć bez njenih instrumenata i bez njene podrške.“ (Bosworth Smith R., 1874)

GEORGE BERNARD SHAW, irski književnik i nobelovac: „Ja sam proučavao tog predivnog čovjeka i, prema mom mišljenju, daleko od toga da je antikrist, on zaslužuje da ga zovemo Spasiocem čovječanstva. Vjerujem da, kada bi čovjek kao on preuzeo upravljanje modernim svijetom, uspio bi riješiti probleme i bili bi ostvareni tako željeni mir i sreća.“ (The Genuine Islam, Vol. 1, No. 8, 1936)

MICHAEL H. HART, američki astrofizičar: "Moj izbor Muhammeda na prvo mjesto među najutjecajnijim ljudima na svijetu možda će iznenaditi neke čitaoce, a neki će to smatrati upitnim, ali on je bio jedini čovjek u historiji koji je bio jednako uspješan i na vjerskom i na sekularnom nivou." (Hart Michael H., 1978)

YUSUF ISLAM (CAT STEVENS), muzičar: „Uistinu je čudno kako tako mnogo ljudi na licu zemlje danas ima malo ili nimalo znanja o životu i misiji ovog velikog posljednjeg Božijeg poslanika i njegovom historijskom utjecaju na život u kome danas živimo.“

"Muhammed je bio najuspješniji od svih religijskih ličnosti." (Encyclopedia Britanica, 11. izdanje)

KAREN ARMSTRONG, historičarka religija: „Cijeli njegov život bio je neumorna borba protiv pohlepe, nepravde i oholosti. Shvatio je da je Arabija na prekretnici i da stari način razmišljanja više ne može opstati. Cijeli svoj život je izgarao trudeći se da pronađe nova rješenja i donese mir u ratovima pocijepanu Arabiju. Ne možemo istinski cijeniti Muhammedova postignuća dok ne shvatimo protiv čega se on morao boriti tokom svog života.“

JOHN WILLIAM DRAPER, američki filozof i historičar: "Četiri godine nakon Justinijanove smrti, u Meki, u Arabiji je rođen čovjek koji je od svih ljudi imao najveći utjecaj na ljudski rod..." (Draper J. W., 1875)

EDWARD GIBBON, britanski historičar: „Naše divljenje ne izaziva toliko širenje njegove religije, već njena trajnost. Isti, čisti i savršeni utisak koji je on urezao u Meki i Medini još uvijek istu snagu i moć ostavlja u srcima Hindusa, Afrikanaca i

Turaka, dok razgovaraju o sadržaju Kur'ana, iako je je od tada prošlo više od dvanaest stoljeća. Muhamedanci su odoljeli iskušenju da svedu objekat svoje vjere i odanosti na nivo osjećaja i imaginacije. Vjerujem u jednog Boga i Muhammed je poslanik Božiji je jednostavna i nepromjenjiva istina u islamu. Inteliktualno poimanje božanstvenosti nikada nije degradirano vidljivim idolima; poštovanje poslanika nikada nije prekoračilo mjeru ljudske vrline, a njegova živa pravila su, zahvaljujući njegovim pristalicama, ostala unutar granica razuma i religije.“ (Gibbon E., Ockley S., 1870)

SAROJINI NAIDU, indijska pjesnikinja: „To je bila prva religija koja je proklamirala i prakticirala demokratiju. U džamijama se ta demokratija ogledala pet puta dnevno kada se oglasi ezan i vjernici se okupe i kad siromah i kralj kleče na koljenima jedan pored drugog ponavljajući: "Bog je najveći."

ANITA RAI, književnica i publicistica: „Za mene je dovoljno da je Muhammed najveći feminist kojeg je svijet imao do sada, a o tome se tako malo zna... Lično sam neizmjereno zahvalna Muhammedu, koji ne samo da je suosjećao s plačnim glasom očajne i potlačene žene, već je poduzimao sve važne mjere protiv arogantnog i nasilnog ponašanja, kako bi joj olakšao bol i ojačao je koliko je to tada bilo moguće... Stoljećima i stoljećima, žena je preklinjala i puzila ispred svog muškog gospodara, sa srcem bolno punim molbi za pravdu, osjećajući pri tom da je niko ne sluša i da joj se ne obraća. Muhammed je to promijenio zauvijek.“ (Rai A., 2006)

Poslanik Muhammed, p.b.u.h., bio je nepismen čovjek, trgovac, koji je odrastao u neprosvijećenom društvu. Nije puno putovao. Ono što je karakteristično je da je on pozivao na osnovu Objave. Nije preuzeo ono što je govorio kao poslanik ni iz idolopokloničkog okruženja predislamskog doba, ni iz kršćanstva, ni iz židovskog učenja kao ni iz rimskog prava (Muhammed Revvas Kalahdži, 2012). Uzvišeni Bog je stvorio Poslanika Muhammeda, p.b.u.h., i podario mu je bistar razum, veliku oštroumnost i iskrenost i sve to obuhvatio Objavom koja ga je štitila i upućivala. Posjedovao je urođene liderske sposobnosti, koje je naravno njegovao i unaprijeđivao kroz život. Istorija posljednjeg Božijeg Poslanika je prepuna primjera koji ukazuju na njegovu virtuoznost u svim poljima ljudskog života. Preobraziti tvrdokorne predislamske Arape u vjerujući narod dovoljna je činjenica koja govori o dominantnim liderskim uspjesima Muhammeda, p.b.u.h. El- Mubarekfuri u tom kontekstu piše: "Zahvaljujući svim tim promjenama, Arabija je doživjela častan preporod kakav nije imala od svog nastanka, i historiju kakvu nije imala do tada, a koja je ukasila život narodu, do tada nepoznatom u svijetu.“ (El-Mubarekfuri, 1998:417). Brojni autori menadžmenta su pisali o vođstvu iz različitih aspekata. Literatura je puna primjera uspješnih lidera i karakteristika liderstva, ali nijedan lider nije posjedovao toliko karakteristika uspješnog vođenja kao što je Muhammed, p.b.u.h. Njegov liderski mentalitet se ogleda u njegovom odnosu prema porodici, komšijama, mlađima, rodbini, starijima, nemuslimanima, muslimanima i svemu što vjera nalaže. Osnovu Poslanikovih, p.b.u.h., međuljudskih odnosa čini njegov lični primjer koji je ubrzao širenje islama na Arabljanskom poluotoku, ali ni danas trend njegovog širenja ne jenjava, i nije se zadržao samo na tom poluostrvu, već se proširio u cijelom svijetu.

Muhammed, p.b.u.h., je bio lider, jer je uspio da pokrene milione i milijarde ljudi, da oni poželes da slijede vjeru Islam, na šta je on ustvari pozivao. Bio je jedan

od onih lidera koji se rađaju. Posjedovao je sve karakteristike koje jedan uspješni lider mora imati. Kao, gotovo svakog lidera, i poslanika Muhammeda, p.b.u.h., su odlikovale mnoge bazične osobine na kojima se gradila i razvijala ličnost vođe. Iako je bio, kako sam naveo, bez formalnog obrazovanja, poslanik Muhammed, p.b.u.h., je bio mudar čovjek sa visokim stepenom posvećenosti svojoj ideji kojom je, uz izraženu harizmatičnost svoje ličnosti, privukao na svoju stranu mnoge ljude. Njemu su ljudi vjerovali, a i on je vjerovao drugima. Posebno treba istaći njegovu dimenziju koja se odnosi na posvećenost cilju. Njegova izuzetna predanost cilju je inspirisala i privukla mase ljudi. Svojom razvijenom empatičnošću uspijevao je da razumije i poštuje ljudske vrijednosti, kulturu, tradiciju, mišljenje drugih. U svakoj prilici i prema svakom ljudskom biću je emitovao pozitivan stav, koji je umnogome doprinio njegovoj efikasnosti.

Posjedovao je apsolutnu vjeru u Boga. Bio je spreman da podnese sve poteškoće koje su mu nailazile, zarad svog uvjerenja.

Prije nego što se udala za Poslanika Muhammeda, p.b.u.h., Hatidža je bila jedna veoma bogata i ugledna udovica. Upravo karakteristike Muhammeda, p.b.u.h., su je primamile da ga zaposli kao trgovca koji će se baviti kupoprodajom njene robe. Te osobine su bile: iskrenost u govoru, visok moral itd. Ko god se bavi dužim istraživanjem životopisa poslanika, a pogotovo poslanika Muhammeda, p.b.u.h., može uvidjeti da su mentalna svojstva, poput suzdržljivosti, hrabrosti, saosjećajnosti, milostivosti i sl., te specifična obilježja njihovog ponašanja kao što su iskrenost, povjerljivost itd., bila prisutna kod njih, od samog njihovog ranog perioda života, tj. djetinstva.

Poslanik Muhammed, p.b.u.h., je bio veoma blag prema svima, plemenitog roda i porijekla, iz ugledne kurejšijske porodice. Govorio je: „Blagost ne dotakne nijednu stvar a da je ne ukrasi, a grubost ne dotakne nijednu stvar a da je ne upropasti.“ Jedan od brojnih primjera o njegovoj blagosti, koji se može naći u literaturi, a koji je po meni onako interesantan, jeste slučaj kada se na nekom obližnjem brdu, pored kojeg je živio Muhammed, p.b.u.h., sakupilo osamdeset mnogobožaca koji su se pred jutarnju molitvu spustili u Mekku da ga ubiju, pa su ih muslimani, sljedbenici Muhammeda, p.b.u.h., sve zarobili. Kada su o tome obavijestili Poslanika, p.b.u.h., on je sve te mnogobošce oslobodio.

Mišljenja sam da ne postoji jedan ograničen spisak „osobina“, koje svaki lider treba posjedovati. Svi su oni različiti i priča za sebe. Različiti lideri imaju neke svoje sklopove osobina i karakteristika koje im pomažu da jednostavno privole druge da ih u njihovim ideologijama slijede. Liderstvo Poslanika, p.b.u.h., se ogledalo u tome da je on uspješno pozivao osvajanjem srca ljudi, a uspjeh onoga ko poziva tokom osvajanja srca, srazmjeran je ljubavi s kojom se ta srca odazivaju tom pozivu.

Jedna od važnih liderskih osobina koju je posjedovao ovaj velikan, jeste i skromnost, neuzdizanje iznad drugih. Nikada nije dozvoljavao da iko ustane kada on dođe, da neko iz poštovanja prema njemu stoji, dok on sjedi, da drugi rade dok on sjedi, da neko u njegovom društvu pješači dok on jaše. Nije nikoga nikada opterećivao prekomjerno. Govorio je svojim sljedbenicima da, od onoga što im on zapovijeda, svako uradi shodno svojim mogućnostima, onoliko koliko može. Kad god bi se neka greška desila, nikada nije za te greške javno prozivao izvršitelje istih, već je govorio o nekom neodređenom čovjeku ili skupini ljudi. Veoma je bio suzdržljiv. Govorio je

da „suzdržljivost na ovom svijetu nije suzdržavanje od dozvoljenog i trošenje imovine, već je suzdržljivost da ti ono što imaš u svojim rukama, ne bude preče od onog što je u Allahovim rukama. Suzdržljiv je onaj koji odagnava tugu, hrani gladnoga i nemoćnoga.“ (Muhammed Revvas Kalahdži, 2012)

Bio je milostiv i veliki dobročinitelj. Po njemu, ništa ne može tako uspješno usaditi ljubav u ljudskim srcima, kao što to može učiniti dobročinstvo prema tim ljudima. Srcima je svojstvena ljubav prema onome ko im dobro čini. Za svaki njegov potez, korak, metod ponašanja, imao je uporište u Kur'anu. Tako je i o dobročinstvu govorio na ovaj način, bivajući vođen ajetom (citatom) iz istog, koji kaže: „Zlo dobrim uzvрати, pa će ti neprijatelj tvoj, odjednom prisni prijatelj postati.“ - (Fussilet, 34)

Bio je čovjekoljubiv, slatkorječiv, ljubazan. Sve ljude je tretirao isto, bez obzira na porijeklo i boju kože. Svi koji su se bavili Poslanikovim, p.b.u.h., životom, saglasni su da je bio najslatkorječiviji čovjek. Govorio je jasno, smireno, koncizno, razumljivo. Dok je govorio, uvijek se osmijehivao. Krasila ga je i osobina prijatnosti. Često se znao šaliti i bio je veseo. Bez obzira na ozbiljnost poruke koju je nosio, pri sebi je imao i navedene osobine, harizmatičnost, entuzijazam, koje su posebno za jednog lidera veoma bitne, jer se čak i najozbiljnije i najteže stvari koje se umiju iskazati i predstaviti na jedan lagan, primamljiv, način, mogu pojednostaviti u velikoj mjeri. Pokazivao je veliku nježnost prema slabijima, posebno starijima i djeci. Kad god bi davao drugima da pije, uvijek bi počinjao od onoga za koga bi ocijenio da je najstariji. Uvijek je bio nasmijan i vedrog lica, susret sa njim su svi priželjkivali. Bio je skroman i jednostavan a s druge strane veliki reformator koji je za samo nekoliko godina uspio da arapski narod izvede iz tmine i mnogoboštva, na put istine i vjerovanje u jednog Boga. Bio je veoma dobar diplomata i vojni strateg. Na rat je gledao kao na zadnju opciju. Prije svega, pokušavao je postići kompromisno rješenje koristeći sve moguće diplomatske metode. Kao državnik, znao je da prevlada mržnju sunarodnika koji su ga mrzjeli, iskorijeniti zlobu iz njihovih grudi, a na njeno mjesto je znao smjestiti poštovanje i ljubav. Kao politička ličnost, veoma je uspješno uspio da izgradi i sačuva unutrašnji mir. Pri donošenju odluka uvijek se savjetovao sa svojim saradnicima, prihvativši njihove savjete. I prije nego što mu je sišla objava, kao što smo već rekli, bio je poznat po svojoj iskrenosti, niko nikada nije zapamtio da je izrekao ijednu laž. Isticao je odgovornost vođe i nastojao je svima na usluzi biti. Govorio je: „Vođa naroda je onaj koji mu služi.“ Prema priznanju svih vojnih analitičara, bio je veliki vojskovođa, zbog toga što su ga krasile osobine velike vojskovođe, dalekovidost, sposobnost brzog donošenja ispravne odluke, dakle, visok stepen inteligencije, potpuno odbacivanje samovolje, hladnokrvnost, osjećaj i prihvatanje odgovornosti. Enes ibn Malik prenosi da je Muhammed, p.b.u.h., prilikom slanja vojske na nekom pohodu govorio: „Idite u ime Allaha! Ne ubijajte oronulog starca, ni malo dijete, ni ženu! Ne uzimajte tajno od ratnog plijena. Sakupite ratni plijen i pravedno postupajte! Činite dobra djela, jer Allah voli dobročinitelje!“ ((Muhammed Revvas Kalahdži, ibidem)

Dakle, iz navedenog nam se da mogućnost zaključiti da je bio vojni lider, ali isto tako veliki ekonomista, koji je izuzetno cijenio pravednu raspodjelu javnih dobara. Nikada nije dozvoljavao da se da u privatni posjed ono od čega je zavisio javni, opšti interes. Brinuo je o stabilnosti cijena, a branio je i monopol. Govorio je:

„ko zadrži hranu 40 dana da bi poskupila, okrenuo se od Allaha, a i Allah se od njega okrenuo.“ (Muhammed Revvas Kalahdži, IBIDEM).

ZAKLJUČAK

U ovom radu smo nastojali upoznati se sa opštim karakteristikama liderstva, sa teorijama istog, kao i da na primjeru Poslanika Muhammeda, p.b.u.h., prikazemo kako to izgleda biti uspješan lider.

Poslanik Muhammed, p.b.u.h., je bio i ostao grandiozna ličnost, te moj rad, pored ostalog otvara i neka nova pitanja i ideje, koje bi o opisu ličnosti poslanika Muhammeda, p.b.u.h., bilo korisno obraditi sa šireg aspekta psihologije ličnosti.

Ovaj lider je svojom praksom pokazao kako primijeniti islamski vjerovjerski zakon u praktičnom životu. Svako koncipiranje islama na drugačiji način, na način koji oponira praksi poslanika Muhammeda, p.b.u.h., predstavlja pogrešnu praksu, devijaciju u islamu, takva razumijevanja i praktikovanja ove vjere postaju nekvalifikovana, bezvrijedna, ništavna, jer se kose sa onim što je uzvišeni Bog poručio svojim robovima. Navedena činjenica govori dovoljno o tome, odakle tolika zainteresovanost za proučavanje života ovog lidera.

Ono što je od posebne važnosti, jesu i riječi kojim su velikani ovog svijeta opisali poslanika Muhammeda, p.b.u.h., od kojih mnogi i drugih vjeroispovjesti, zbog toga što su svi ti veliki ljudi imali iskustva u ovim poljima, bavili su se pomnim istraživanjem njegovog života, a kao rezultat dubokih, naučnih, pomnih, detaljnih istraživanja, imati za posljedicu takvo definisanje i opis ovog čovjeka, govori mnogo više nego što se i može pretpostaviti, pogotovo u današnjem turbulentnom vremenu, kada upravo ovaj lider, koji duhom i djelima biva živ i dan - danas, pokušava biti predstavljen kroz prizmu krajnje negativnosti, terorizma itd.

Naprotiv, svako ko se bude dao na istraživanje i prostudiranje njegovog života, imati će priliku uvidjeti da je bio jedan od onih vođa, velikana, lidera, koji je silu stavljao u zadnjem planu, a kada je već i moralo doći do primjene bilo kakve sile, ta sila nikada nije primijenjena s njegove strane, nad onim slabijim, nezaštićenim djelovima stanovništva, a nije dozvoljavao ni da njegovi sljedbenici istu nad ovim kategorijama primijene. Veliki diplomata, koji je svojim entuzijazmom, harizmom, velikodušnošću, hrabrošću, odlučnošću, nepokolebljivošću, milostivošću, uspio da svojim sljedbenicima učini milijarde ljudi, širom svijeta, do danas.

BIBLIOGRAFIJA

1. Primer navođenja Adžić S., (2004), „Lider u marketingu“, Beograd, Ekonomski Institut
2. Draper J. W., (1875), „A History of the Intellectual Development of Europe“, London, G. Bell and sons
3. El-Mubarekfuri, 1998:417
4. Gardner H., Laskin E., „Leading Minds“, Basic Books, USA, 1996
5. Gibbon E., Ockley S., (1870), „History of the Saracen Empire“, London
6. Hart Michael H., (1992), „The 100, a ranking of the most influential persons in history“, USA, Carol Publishing Group

7. List „Young India“, 1924
8. Milisavljević, M., (1999), „Liderstvo u preduzećima“, Beograd, Čigoja štampa
9. Muhammed Revvas Kalahdži , (2012), „Ličnost Posljednjeg Allahovog Poslanika, p.b.u.h.“, Novi Pazar, El. Kelimeh
10. R. Bosworth Smith, (1874), „Muhammad and Muhammadism“, London, Smith Elder & Co
11. Rai A., (2006), „Muhammad - Uncovering the True Story“, London, Starsighter Limited
12. The Genuine Islam, (1936), Vol. 1, No. 8
13. Tolstoj o Muhammedu", (2007), Sarajevo, Libris
14. Vlahović S., (2008), „Liderstvo u savremenim organizacijama“, Beograd, CID
15. Izvori sa interneta
16. <http://samehmedovic.blogspot.com/p/teorije-liderstva.html> (februar, 2017.)
17. <http://www.vts.edu.rs/images/nastava/menadzment/Liderstvo.pdf> (februar, 2017.)

RESUME

In this paper I have tried to describe the basic psychological characteristics, traits that characterize the personality of a leader. I was talking about the basic definitions and theories that were engaged and dealing with the definition of leadership, and then the practical example I have showed how one leader "look" and what characteristics leader owns. For example of the description I took the personality of Prophet Muhammad, the great Islamic leader. He is one of the most influential leader in the history of mankind, whose acts are kept alive so long after his death. Even though he did not have a formal education, he had a charisma, enthusiasm, simply a gift from God, qualities of leaders, which was proved in practice, as he had a billion followers, actually he has them even in today's modern age. From the analysis of his life and work, there can be found he's qualities that made him a leader, which are undoubtedly numerous, and what I have dealt with in this paper. Given that this is one grand personality, my paper opens some new questions and ideas, which could be used to useful process the personality of the Prophet Muhammad from the boarder aspects of psychology of personality.